

FİKRİYAT

*Siirt Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler
Araştırma Dergisi*

Cilt 1, Sayı 2, Aralık 2021

Makale Adı /Article Name

GELENEKSEL TÜRK
TİYATROSUNDA ON KÖK DEĞER:
ORTAOYUNU ÖRNEĞİ

TEN ROOT VALUES IN
TRADITIONAL TURKISH THEATRE:
THE CASE OF THE ORTAOYUNU

Yazar

Muhammet ŞAR

Yüksek Lisans Öğrencisi, Siirt Üniversitesi, e-mail: msar86@hotmail.com,

ORCID NO: 0000-0002-8874-0753

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 10 Eylül 2021

Kabul Tarihi: 20 Kasım 2021

Yayın Tarihi: 15 Aralık 2021

Kaynak Gösterme

Şar, M. (2021). Geleneksel Türk Tiyatrosunda On Kök Değer: Ortaoyunu Örneği.
*Siirt Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Fikriyat Sosyal Bilimler Araştırmalar
Dergisi*, 1 (2), s.105-125.

Ek Beyan: Yazar etik kurulu onayının gerekmediğini beyan etmiştir.

Öz

Değerler eğitimi günümüzde sosyal bilimlerin öne çıkan bir konusu haline gelmiştir. Değerler eğitiminde kullanılacak metinler de bu bağlamda önem kazanmıştır. Edebi metinlerin değerler eğitimi açısından uygunluğu önemli bir araştırma konusu olmuştur. Pek çok eser değerler eğitimi göz önünde bulundurularak analiz edilmiştir.

Bu çalışmada Geleneksel Türk tiyatrosu türlerinden ortaoyununa ait bazı metinler değerler eğitimi açısından incelenmiştir. Yapılan incelemede on kök değer (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) ve bu değerlerle ilgili tutum ve davranışlar dikkate alınmıştır. Diğer birçok değer çalışma kapsamının dışında tutulmuştur.

Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesinin kullanıldığı bu çalışmada toplam yedi metin incelenmiştir. Her metinde belirlenen değerler iki kez okunarak kaydedilmiştir. İncelenen metinlerde belirlenen değerler ilgili başlıklar altında sunulmuştur. Çalışmada uygun başlık altında her bir değer bir örneği verilmiştir. Araştırmanın sonuç kısmında elde edilen bulgulara dayalı olarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma kapsamında incelenen metinlerde on kök değer her birinin defalarca vurgulandığı tespit edilmiştir. İncelenen metinlerde en çok tekrarlanan değer saygı değeri olduğu görülmüştür. En az vurgulanan değer ise adalet değeri olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada incelenen metinlerin değerler eğitiminde kullanılabilir pek çok örnek içerdiği sonucuna varılmıştır. Bu metinlerin değerler eğitimi açısından kullanılabilir ürünler olduğu ortaya konmuştur. Geleneksel Türk tiyatrosuna ait bu ürünlerin dil ve üslup özellikleri gözden geçirilerek yeniden yazılabileceği ve Türkçe derslerinde kullanılabileceği anlaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Değer, Değerler eğitimi, Geleneksel Türk tiyatrosu, Ortaoyunu

Abstract

Values education has become a prominent subject of social sciences today. The texts to be used in values education have also gained importance in this context. The suitability of literary texts in terms of values education has been an important research subject. Many works have been analyzed considering values education.

In this study, some "middlegame" texts, which are among the products of traditional Turkish theater, were examined in terms of values education. Ten fundamental values (justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism, benevolence) and attitudes and behaviors related to these values were taken into consideration in the study. Many other values were excluded from the scope of the study.

In this study, in which document analysis, one of the qualitative research methods, was used, a total of seven texts were examined. The determined values in each text were recorded by reading twice. The values determined in the analyzed texts are presented under the relevant headings. An example of each value is given under the appropriate title in the study. Various suggestions were made based on the findings obtained in the conclusion part of the study.

It has been determined that each of the ten root values is repeatedly emphasized in the texts examined within the scope of the research. It has been seen that the most repeated value in the analyzed texts is the value of respect. It was determined that the least emphasized value was the value of justice.

It has been concluded that the texts examined in the research contain many examples that can be used in values education. It has been revealed that these texts are products that can be used in terms of values education. It has been understood that these products of traditional Turkish theater can be rewritten and used in Turkish lessons by reviewing their language and stylistic features.

Key words: Value, Values education, Traditional Turkish theater, Ortaoyunu

Giriş

Değer kelimesi Türkçe sözlükte “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü; üstün nitelik, meziyet, kıymet” (RTL: 1) olarak tanımlanmaktadır. Okçu (2020: 19)’ya göre “Değer, bir milletin varlığı, birliği ve bağımsızlığının temin edilebilmesi için gerekli olan ortak kültür, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançları ifade eder.” “Özünde bireyin yaşantısına şekil veriyor gibi görünse de genel anlamda toplumsal yaşamın düzenlenmesinde aktif ve küçümsenmeyecek bir rol oynar”(Çopur ve Üredi, 2020: 147). Değerler sayesinde toplumdaki bireyler benzer davranışlar sergileme eğilimi gösterir. Böylelikle topluma, onu oluşturan bireylerin büyük bir çoğunluğu tarafından benimsenip sürdürülen davranışlar hâkim olur ve bu ortak davranışlar toplumun geleceğine yönelik yadsınamaz bir işlev görür.

“Bir toplumun geleceği, iyi yetişmiş ve sağlam, üstün karakterli kişilerin varlığına bağlıdır” (Hökekleli, 2013: 288). Bu bağlamda değer eğitimi bütün toplumlar için büyük önem arz eder. “Değerler kadar bu değerlerin edindirilmesi yani sonraki nesillere aktarılması da önemlidir.” (Bulut, 2021: 250). Her toplum huzur ve barışı sağlayan davranış biçimlerini nesiller boyu aktararak bu davranışların varlığını ve sürekliliğini sağlama çabası gösterir(Yılmaz, 2014: 11).

“Her kültürün belli başlı değerleri vardır ve bu değerler o kültürü diğerlerinden ayırır”(Oral, 2019: 23). Bir topluma uyum sağlamak isteyen bireyin o toplumun değerlerine uygun davranışlar sergilemesi gerekir. Aksi halde kötü, sapık ya da suçlu olarak algılanır (Özensel, 2019: 70). Bireyin bu istenen davranışları çocukluktan itibaren edinmeye başladığı bilinmektedir.

Değer eğitimi ilk olarak ailede kazandırılır, çevrenin ve okul yaşantısının etkisi içerisinde devam eder (Öztaş, 2017: 3077). Ailede bu eğitimin beşikte ninnilerle başladığını söylemek yanlış olmaz. Zira ninniler annenin oluşturduğu duyu yüklü metinler olmakla beraber toplumun kültürünü ve değer yargılarını aktarmada birer araç görevi görürler. Kanak, Önder ve Subaşı (2018: 600) “Türk Ninnileri” adlı kitaptaki toplam 1650 ninniye MEM’in Okul Öncesi Değerler Eğitimi Yönergesi’nde yer alan değerler açısından inceledikleri bir çalışmada 492 kez değer vurgusunun yapıldığını ortaya koymuşlardır. Bu çalışma ninnilerin değerler eğitimi açısından zengin bir kaynak olduğunu ortaya koymakta ve değer eğitimine küçük yaşlarda ninnilerle başladığını göstermektedir.

Ailede ninnilerle başlayan değer eğitimi masallar, efsaneler gibi edebi türlerin yanında, bireyin bulunduğu çevrenin etkisi altında devam eder. Daha sonra bu eğitimi okullar üstlenir ve değer eğitimi daha planlı bir şekilde yürütülür. Bireylerin iyi davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerle donanımlı hale getirilmesi, eğitim kurumlarının hedeflerindedir(Hökekleli, 2013: 292). Eğitim kurumlarında değer eğitimine gereken önemin verilmesi, değer eğitiminin doğru bir şekilde işlenmesi toplumun iyi yönde gelişimi açısından büyük bir öneme sahiptir(Kasapoğlu, 2013: 98). Günümüz öğretim programlarına baktığımızda değerler eğitiminin üzerinde en çok durulan konulardan biri olduğu görülmektedir. Türkçe Dersi Öğretim

Mehmet Şar-*Geleneksel Türk Tiyatrosunda On Kök Değer: Ortaoyunu Örneği* Programı'nda(2019: 4) eğitim sistemimizin asli görevinin temel değerleri benimseyen bireyler yetiştirmek olduğu belirtilmektedir.

Değerlerin bireylere informal yollarla aktarımı günümüzde yürütülememektedir. Bunun nedenleri arasında annenin iş hayatına atılması, aile bireyleri arası iletişimin giderek azalması gibi pek çok etmen sıralanabilir. Bunun sonucu olarak değer eğitimi konusunda sorumluluğun bir kısmını okullar üstlenmektedir(Kaya ve Taşkın, 2019: 90-91).

“İyi, kötü, doğru ve yanlış gibi kararlarımızı değerler aracılığı ile oluştururuz”(Sezer ve Çoban, 2016: 24). Değerler bireylere toplumca önemli olan davranışları, çeşitli durumlarda nasıl hareket edilmesi gerektiğini kavratma gayesi güder(Topal, 2019: 248). Bireylerin ve toplumun yönünü belirlemesine kaynaklık eder(Şimşek, 2015: 81). “Bir davranış örüntüsü dizisine yakıştırılan sosyal değer, kişiler üzerinde de o denli güçlü bir baskı yapar ki sonunda kişiler o değere uyarlar”(Fichter, 2019: 171). Böylelikle bireyler küçük yaşlardan itibaren toplumun beklentileri yönünde davranışlar geliştirirler.

Toplum tarafından önemli görülen değerler nesilden nesle aktarılmaktadır. Bu aktarım süreci bazen rol model almak suretiyle yaşantı yoluyla bazen de yazılı eserler yoluyla gerçekleştirilir(Çopur ve Üredi, 2020: 148). Bu eserlerle bireylere adalet, saygı, dostluk gibi pek çok değer aktarılmış ve benimsetilmiş olur. Böylece bireyler sağlam bir karaktere sahip olurlar. Değerler sistemi sağlam ve güçlü olan bireylerin davranışları daha tutarlı, kişilikleri daha sağlam olur. Değerler sistemi zayıf bireylerin ise kişilikleri ve davranışları tutarsız olmaktadır(Korkmaz, 2019: 39).

“Toplumsal şartlar değiştikçe, bir toplumdaki değer hiyerarşisinin de değişmesi kaçınılmazdır”(Özensel, 2019: 77). Bu değişimin kuşaklar arasında bir çatışmaya sebep olmaması için bireylerin bu değişimin farkında olması ve bu değişimin yavaş gerçekleşmesi gerekir. Bu değişimin kontrollü bir şekilde gerçekleşmesini mümkün kılmada ise toplumun benimsediği değerleri bir sonraki nesle aktarabilme yeterliliği ve kararlılığı büyük önem taşır.

Toplumun devamı için çok önemli bir yere sahip olan değerlerin gelecek nesillere aktarımı pek çok yolla sağlanır. Tiyatro türünün özellikleri düşünüldüğünde bu açıdan kullanılabilir en ideal yöntemlerden biri olduğu söylenebilir. Zira tiyatro eğitim-öğretim sürecinde önemli işlevleri yerine getiren bir türdür. Türkçenin dil bilimsel özelliklerini kavratmanın yanında çeşitli değerlerin de tiyatro aracılığıyla benimsetilmesi mümkündür(Batur ve Şaşmaz, 2018: 2520).

Problem Durumu

Tarihsel süreç içerisinde sözlü edebiyat ürünleriyle aktarılagelen birçok değer günümüzde daha çok yazılı edebiyat ürünleri ile verilmektedir. Dünyanın küçük bir köy gibi olduğu ve çeşitli milletlerin eserlerinin her milletin edebiyatında kullanılabildiği günümüzde çocukların kendi değerleriyle örtüşen eserlerin en kalitelileriyle karşılaştırılması büyük bir önem arz etmektedir. Bu bakımdan öncelik tabi ki de o kültürün içinde oluşan edebi eserlere verilmelidir. Geleneksel Türk tiyatrosu ürünlerinden olan ortaoyunu da oluşum ve gelişimi düşünüldüğünde öncelik verilmesi gereken edebi metinleri barındırmaktadır. Bu

Mehmet Şar-*Geleneksel Türk Tiyatrosunda On Kök Değer: Ortaoyunu Örneği* bağlamda bu eserlerin de değerler eğitimi açısından ele alınması önem arz etmektedir.

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada Türk edebiyatında önemli bir yeri olan Geleneksel Türk tiyatrosu ürünlerinden ortaoyunu metinlerinin on kök değer(adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) açısından incelenmesi hedeflenmiştir.

Günümüzde değerler eğitiminde edebi eserlerin büyük bir rol oynadığı yadsınamaz bir gerçektir. Bu bağlamda toplumun değer yargılarıyla şekillenmiş ve toplumu anlatan eserlerin o toplumun değerlerini aktarmada daha kullanışlı olmaları olağandır. Geleneksel Türk tiyatrosu ürünlerinden olan ortaoyununa ait metinler toplumu yansıtan ürünlerdir. Türk edebiyatı açısından önemi düşünüldüğünde bu ürünlerdeki değerlerin tespit edilmesi gerekmektedir.

Yaşamı boyunca çevresel etkenle karşı karşıya kalan çocukların kendi kültürel değerlerini edinmesi için şüphesiz kendi kültür ortamının ürünleriyle daha çok karşılaşması gerekir. Bu bağlamda kültürümüze ait eserlerdeki değerleri ortaya koymak büyük önem arz etmektedir.

Çalışmanın Metod ve Yöntemi

Nitel araştırma deseninde olan bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. “Araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasına doküman incelemesi denilmektedir”(Karataş, 2017: 77).

Çalışmada kaynak olarak kullanılacak olan metinlerin tamamı okunmuş, on kök değere yönelik bulgular tek tek belirlenmiştir. Her değer ile ilgili ayrı bir başlık açılmış, sonuçlar bu başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Değerlerle ilgili bulguların eserlerde nasıl yer aldığı tespit edildikten sonra her metinden ilgili değerle ilgili birer örneğe çalışmada yer verilmiştir. Yapılan araştırma sonunda incelenen metinlerde hangi değerlere daha çok yer verildiği belirlenmiştir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın çalışma materyalini Ünver Oral’ın hazırladığı “Beş Ortaoyunu” adlı kitabından rastgele seçilen dört ortaoyunu metni ile Yusuf Duru’nun “Karagöz Geleneksel Sahne Sanatları” adlı eserinde yer alan üç ortaoyunu metni oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışma: “Fotoğrafçı”, “Dünyada Mekân Yahud Hilekâr”, “Çevreci”, “Geçmiş Zaman Olur Ki”, “Öyle Denmez Oyunu”, “İzdivacı Aylak Hamdi”, “Adam Olmaya İlk Adım” adlı metinlerle sınırlıdır.

Ayrıca çalışma, MEB Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan 10 kök değer (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) ile sınırlıdır. Eserlerdeki on kök değerinin tespitinde bu kök değerlerle ilgili tutum ve davranışlar da dikkate alınmıştır. On kök değer ve ilgili tutum ve davranışlar aşağıda sunulmuştur:

“**Adalet:** adil olma, eşit davranma, paylaşma...

Mehmet Şar-*Geleneksel Türk Tiyatrosunda On Kök Değer: Ortaoyunu Örneği*

Dostluk: diğerkâmlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...

Dürüstlük: açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...

Öz denetim: davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...

Sabır: azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...

Saygı: alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...

Sevgi: aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...

Sorumluluk: kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...

Vatanseverlik: çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...

Yardımseverlik: cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma..." (MEB, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Basın Açıklaması, 2017: 24).

Çalışmaya kolaylık sağlaması için incelen kitap isimleri çalışma içerisinde kısaltma şeklinde gösterilmiştir. İlgili kısaltmalar şu şekildedir:

BOO: Beş Orta Oyunu

KGSS: Karagöz Geleneksel Sahne Sanatları

Bulgular ve yorum

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular, ilgili başlıklar altında sunulmuştur. Her başlık altında ilgili değere yönelik birer örneğe yer verilmiştir. Bulguların sonunda, tüm veriler genel bir tabloda gösterilmiş ve toplu bir değerlendirme yapılmıştır.

1. ADALET

Çalışmada elde edilen adalet değerine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

İncelenen metinler	f	%
Öyle Denmez Oyunu	-	-
İzdivacı Aylak Hamdi	-	-
Adam Olmaya İlk Adım	-	-
Fotoğrafçı	1	20
Dünyada Mekân Yahud Hilekâr	-	-

Çevreci	2	40
Geçmiş Zaman Olur Ki	2	40
Toplam	5	100

Tablo 1: İncelenen metinlerde adalet değerinin dağılımı

İncelenen metinlerde adalet değerinde “Fotoğrafçı”, “Çevreci” ve “Geçmiş Zaman Olur Ki” adlı metinlerde vurgu yapıldığı görülmektedir. İncelenen diğer metinlerde adalet değerine yönelik bir bulguya rastlanılmamıştır. Aşağıda adalet değerine yönelik örneklerle yer verilmiştir.

“Fotoğrafçı”

Pişekâr: Hamdi efendi, dut yemiş bülbül gibi ne susuyorsun. Biraz da sen lâfa karışsana.. Rüstem pehlivana borçlu çıktık. Ne yapalım. Bir akıl öğret.

Kavuklu: Canım, adama borçluysan ödeyeceksin (BOO: 63).

“Çevreci”

Sayın Hıdırlıp Hamhumşaralop: (Şaşkın ve kızgın) Beni nasıl tutuklarsın? Ben Sayın Hıdırlıp Hamhumşaralop’um. Ben çok varlıklıym, ülkenin her yerinde ve dış ülkelerde sayısız fabrikalarım, işyerlerim, turizm kuruluşlarım, otellerim, tatil köylerim, villalarım, (...) Sen kim oluyorsun da beni tutukluyorsun? Söyle bana sen kimsin?

Hamdi: (...) Uzun yıllardır senin çevreye verdiğin zararları ve yaptığın yasadışı işleri adım adım izliyorduk. Sonuçta seni yakalayıp adaletin pençesine teslim etmek bugün bana kismetmiş. Bu yüzden çok mutluyum(BOO: 328).

“Geçmiş Zaman Olur Ki”

Hamdi: Onu bunu bilmem. Her işin bir kralı kuralı vardır. Fitne iyi bir şey değildir.

I. İşçi: Haydaa! Ne fitnesi, Baba? Hakkımızı istediysen kötü mü ettik. Çıktık huzurlarına, maaşımıza zam dedik. (...) (BOO: 220).

2. DOSTLUK

Çalışmada elde edilen dostluk değerine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

İncelenen metinler	f	%
Öyle Denmez Oyunu	-	-
İzdivacı Aylak Hamdi	2	10,52
Adam Olmaya İlk Adım	2	10,52
Fotoğrafçı	3	15,78
Dünyada Mekân Yahud Hilekâr	3	15,78

Çevreci	3	15,78
Geçmiş Zaman Olur Ki	6	31,57
Toplam	19	100

Tablo 2: İncelenen metinlerde dostluk değerinin dağılımı

Tablo incelendiğinde dostluk değerine yönelik bulgulara “Öyle Denmez Oyunu” adlı metin haricinde tüm metinlerde yer verildiği görülmektedir. Aşağıda bazı örneklere yer verilmiştir.

“İzdivacı Aylak Hamdi”

Hamdi: (Şaşırır) Anaaa! İyi ama ben beceremem ki abi ya...

İsmail: Sen merak etme, ben sana işin inceliklerini öğreteceğim. (KGSS: 144).

“Adam Olmaya İlk Adım”

İsmail: Oğlum, gel dedin, geldim. İki saattir işin gücün dalga dubara. Hayırdır sıkıntın ne? Çok önemli bir durum demiştin. Ölüm kalım meselesi diye eklemiştin(KGSS: 153).

“Fotoğrafçı”

Kavuklu: Allah Allah... İsmail sen istersen bana pekalâ bir iş bulabilirsin.. Ben bu günlerde uşaklığa bile razıyım.

Pişekâr: Aman birader o nasıl söz.. Biz seninle kardeşten daha ileriyiz senin uşak olmanı ister miyim?. Dur, dur aklıma bir şey geldi. Resimden anlar mısın? (BOO: 40).

“Dünyada Mekân Yahud Hilekâr”

Kavuklu: Ne yapayım hayatım, çocuk hoş. (Pişekâr’a sarılır) Ne söyleyeceğimi bilemiyorum çok teşekkür ederim.

Pişekâr: Dostlar ne güne Salımcığım. Para harcanır, aşk biter, dostluklar dayanır. Bir musibet bin nasihatten iyidir. Bir daha düşünmeden hareket etme(BOO: 306).

“Çevreci”

İsmail: (...) Çıldırttın beni bugün... Ama eski arkadaşımın. Aynı mahallede büyüdük. Kardeşim gibisin... Bu yüzden şakacılığına veriyorum bu sözlerini. Ve seni bağışlıyorum. (...) (BOO: 320).

“Geçmiş Zaman Olur Ki”

Usta: Eksik olmayın ama.. Bakın, şu karşıdaki Ahi kardeşim de işinin ehlidir. Bugün daha siftah etmedi, ama ben ettim. Ona yaptırmanız?(BOO: 181).

3. DÜRÜSTLÜK

Çalışmada elde edilen dürüstlük değerine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

İncelenen metinler	f	%
Öyle Denmez Oyunu	-	-
İzdivacı Aylak Hamdi	-	-
Adam Olmaya İlk Adım	3	20
Fotoğrafçı	3	20
Dünyada Mekân Yahud Hilekâr	2	13,33
Çevreci	-	-
Geçmiş Zaman Olur Ki	7	46,66
Toplam	15	100

Tablo 3: İncelenen metinlerde dürüstlük değerinin dağılımı

İncelenen metinlerde dürüstlük değerine genellikle açık, anlaşılır olma ve sözünde durma şeklinde yer verildiği görülmüştür. Aşağıda dürüstlük değerine yönelik örneklerle yer verilmiştir.

“Adam Olmaya İlk Adım”

İsmail: (Öfkelenir) Ulan edepsiz, ben öyle mi dedim? Edep erkân dedim. Yani görgü, nezaket, adamlık yok, dedim sende. Evladım bak, senin en büyük eksikliğin sana bir yol gösterenin olmayışı. Haşa huzurdan, şu dünyaya serseri gelmişsin, serkeş gidiyorsun(KGSS: 155).

“Fotoğrafçı”

Kavuklu: Tamam işte bizim marsık bu. Durduk, durduk turnayı gözünden vurduk. Eh ver bakalım elli altun'u.. Kızı bulduk.

Pişekâr: Nasıl yani?

Külhani: Sevgilimi bulana elli altun vereceğimi vadetmiştim de onu istiyorlar.

Pişekâr: Veriniz efendi oğlum veriniz.

Kavuklu: Yaşsa. (Elini uzatır.)

Pişekâr: Ama bana veriniz.. Çünkü sevdiğiniz kız hemen yanı başımda.. Bir seslensem hemen gelecek.

Külhani: Demeyin, verin elinizi öpeyim. (keseyi Pişekâr'a verir.) Alın anamın ak sütü gibi helâl olsun(BOO: 74).

“Dünyada Mekân Yahud Hilekâr”

Mehmet Şar-*Geleneksel Türk Tiyatrosunda On Kök Değer: Ortaoyunu Örneği*
Pişekâr: Bu olay sana ders olsun. Borcuna sadık ol, kimseye hilekârlık yapma.
Kavuklu: Tamam söz veriyorum, hilekârlık, dolandırıcılık yok(BOO:307).

“Geçmiş Zaman Olur Ki”

Usta: Öyle, tükürdüğünü yalamak olmaz. Söz verdik, gününde vereceğiz. Bu, işin ahlâkı gereğidir. Güveni sarsmak olmaz (BOO: 178).

4. ÖZ DENETİM

Çalışmada elde edilen öz denetim değerine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

İncelenen metinler	f	%
Öyle Denmez Oyunu	-	-
İzdivacı Aylak Hamdi	-	-
Adam Olmaya İlk Adım	1	9,09
Fotoğrafçı	2	18,18
Dünyada Mekân Yahud Hilekâr	1	9,09
Çevreci	-	-
Geçmiş Zaman Olur Ki	7	63,63
Toplam	11	100

Tablo 4: İncelenen metinlerde öz denetim değerinin dağılımı

İncelenen metinlerde öz denetim değerine daha çok öz güvenli olma olarak yer verildiği görülmektedir. Aşağıda ilgili değere yönelik birkaç örnek verilmiştir.

“Adam Olmaya İlk Adım”

İsmail: (Öfkeli) Hadi oradan edepsiz. Beni kendin gibi başıboş mu sandın. Çok şükür bizim yolumuzu gösterenimiz var. Kendini benimle bir tutma. Ben bir yere girdiğim zaman ayağa kalkarlar saygı gösterirler. Ben senin gibi miyim be? (KGSS: 155)

“Fotoğrafçı”

Pişekâr: Peki be adam senden ne olur?

Kavuklu: Benden en iyi mebus olur İsmailciğim.. Benim elimden her iş gelir. Sen bana iş bul da bir tecrübe et bakalım. (BOO: 40)

“Dünyada Mekân Yahud Hilekâr”

Pişekâr: Merak etmeyin. Ben ona öyle bir laf tuzakları kurarım ki, eninde sonunda avlanır(BOO: 260).

“Geçmiş Zaman Olur Ki”

Mehmet Şar-*Geleneksel Türk Tiyatrosunda On Kök Değer: Ortaoyunu Örneği*
Usta: Asıl hata bende oldu Ahi. Vermezden önce gözden geçirmeliydim.
Neyse, kusura bakma. Bu Perşembeye gel al(BOO: 180).

5. SABIR:

Çalışmada elde edilen sabır değerine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

İncelenen metinler	f	%
Öyle Denmez Oyunu	4	12,5
İzdivacı Aylak Hamdi	1	3,12
Adam Olmaya İlk Adım	7	21,87
Fotoğrafçı	7	21,87
Dünyada Mekân Yahud Hilekâr	4	12,5
Çevreci	4	12,5
Geçmiş Zaman Olur Ki	5	15,62
Toplam	32	100

114

Tablo 5: İncelenen metinlerde sabır değerinin dağılımı

İncelenen metinlerde sabır değerine sıkça yer verildiği görülmüştür. Bu değere daha çok Pişekâr ve Kavuklu arasında geçen yanlış anlamalara dayalı bölümlerde rastlanmaktadır. İlgili değere yönelik birkaç örnek aşağıda sunulmuştur.

“Öyle Denmez Oyunu”

İsmail: Hah öyle işte. Neyse efendim hazır çarşıya çıkmışken oduncular ve kömürcüler arastasına uğrayıp oradan da üç beş çeki odunla, birkaç yüz kilo kömür alıp eve göndereyim, dedim. Malum önümüz kış.

Hamdi: Aman efendim güle güle giyiniz, başınızda paralansın, başınızda paralansın.

İsmail: Ulan evladım, odun diyorum, odun! Başınızda paralansın olur mu?

Hamdi: Olmaz mı?

İsmail: Olmaz tabi. (...) (KGSS: 135).

“İzdivacı Aylak Hamdi”

İsmail: Bunu bilmek için âlim olmaya gerek yok, baksana haline. Rabbim seni bana imtihan vesilesi göndermiş galiba. Bak oğlum yeniden geliyorum, sen lokantacısın beni karşıla bakalım(KGSS: 145).

Mehmet Şar-*Geleneksel Türk Tiyatrosunda On Kök Değer: Ortaoyunu Örneği*
“Adam Olmaya İlk Adım”

Hamdi: (Üzgün, kırgın) Yav İsmail, abimsin dedik, geldik yanına, göster abiliğini işte. Ne yapmamız gerekiyorsa öğret, yapalım. Ben evlenmek istiyorum. Al işte sana kalas bir odun, yont, düzelt, adam et. (KGSS: 156).

“Fotoğrafçı”

Pişekâr: Canım bırak şu saçma lâfları. Bak işte buna objektif derler.

Kavuklu: Anlamadım of çektim toz mu oldu?

Pişekâr: Of çektim değil, işte buna objektif, senin de bunun karşısına geçip herhangi bir vaziyette durmana da poz derler anladın mı? (BOO: 44).

“Dünyada Mekân Yahud Hilekâr”

Kavuklu: Ee birader sen de lafı ağzıma tıkıyorsun. Bekle biraz anlatacağım (BOO: 269).

“Çevreci”

İsmail: (...) Lâfi ters anlama bir defa, ne olursun... Nasıl da uyduruyorsun; fast food, fazla dut... Fast food diyorum sana, fast food... Yani hızlı yiyecek veya hazır yiyecek...

Hamdi: İsmailciğim, sen de bir öyle bir böyle konuşuyorsun. Hızlı yiyecek mi, hazır yiyecek mi? Karar ver, öyle söyle!

İsmail: Hamdiciğim uğraştırma beni! Hızlı, hazır... İki de bir... Hamburger, peynirli sandviç, sucuklu sandviç, sosisli sandviç, et döner, tavuk döner, dürüm, lahmacun, kızarmış tavuk, kumru gibi yiyecekler... (BOO: 320).

“Geçmiş Zaman Olur Ki”

Pişekâr: Öyle demedim iki gözüm. Yani, pek merak ettim diyorum şu kısmeti. Anlat iki gözüm, anlat. Can kulağıyla dinliyorum(BOO: 174).

6. SAYGI

Çalışmada elde edilen saygı değerine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

İncelenen metinler	f	%
Öyle Denmez Oyunu	3	8,10
İzdivacı Aylak Hamdi	7	18,91
Adam Olmaya İlk Adım	2	5,40
Fotoğrafçı	5	13,51
Dünyada Mekân Yahud Hilekâr	11	29,72
Çevreci	2	5,40
Geçmiş Zaman Olur Ki	7	18,91
Toplam	37	100

Tablo 6: İncelenen metinlerde saygı değerinin dağılımı

İncelenen metinlerde oyunun giriş ve sonuç kısımlarında seyirciye karşı gösterilen saygı dikkat çekmektedir. Girişte oyuncular selamlanmakta, sonuçta ise seyirciden af dileme şeklinde saygı değerine sıkça yer verilmektedir. Aşağıda metinlerde tespit edilen saygı değerine yönelik örneklere yer verilmiştir.

“Öyle Denmez Oyunu”

İsmail: (...) Efendim her ne kadar sürçü lisan etti isek affola. Akşamı şerifleriniz hayırla dola, iftarınız mübarek ola (KGSS: 138).

“İzdivacı Aylak Hamdi”

Hamdi: Yahu abi sen de hemen kızılıyorsun. Biraz şaka yapalım, dedik.

İsmail: Evladım, küçüklerin büyüklerle şakalarının belli bir ölçüsü vardır. Ölçüyü kaçırdın mı şirazedden çıkmış olursun(KGSS: 139).

“Adam Olmaya İlk Adım”

İsmail: (Aynı zamanda beden diliyle tarif ederek) Kemali edeple ayağa kalkılır. Hafif bir bel kırışı yapılır. Selama mukabele edilir yani. Sonra yine kibar bir ses tonuyla, evet efendim, öyledir efendim, münasiptir efendim, (Kısık sesle Hamdi'ye) arada sırada, ne buyurursunuz a benim efendim, denir (KGSS: 157).

“Fotoğrafçı”

Pişekâr: Gene yanlış anladınız.. (Bağırır.) ‘Senin ismin ne ulan’ denmez de.. Nezaket icabı adınızı bağışlar mısınız efendim denir. Adınız ne? (BOO: 33).

“Dünyada Mekân Yahud Hilekâr”

Kavuklu: Şimdi senin gibi abullabutlar yetişiyor... Mahvettiniz ulan canım şehir-i İstanbul’u, sizin yüzünüzden evimizden çıkamaz hale geldik(...)

Abulabut: (Kavuklu’nun üzerine yürür.) Aaa... Bak babalık orada bir dur bakalım. Bilip bilmeden bizim hakkımızda atıp tutamazsın(BOO: 287).

“Çevreci”

İsmail: Her ne kadar sürç-ü lisan ettik ise af ola! (...) (BOO: 333).

“Geçmiş Zaman Olur Ki”

Usta: Gene yanlış anladın. Demem o değil. Gözünü para hırsı bürümüş tüccarlar böyle düşünür ancak. Zenaata saygı, kişiye saygıyı gerektirir. Biz kalktık, pirimizden böyle gördük(BOO: 178).

7. SEVGİ

Çalışmada elde edilen sevgi değerine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

İncelenen metinler	f	%
Öyle Denmez Oyunu	6	40
İzdivacı Aylak Hamdi	-	-
Adam Olmaya İlk Adım	-	-
Fotoğrafçı	1	6,66
Dünyada Mekân Yahud Hilekâr	4	26,66
Çevreci	-	-
Geçmiş Zaman Olur Ki	4	26,66
Toplam	15	100

Tablo 7: İncelenen metinlerde sevgi değerinin dağılımı

Sevgi değeri incelenen metinlerde çoğunlukla aile birliğine önem verme ve merhametli olma olarak karşımıza çıkmaktadır. Aşağıda sevgi değerine yönelik birkaç örneğe yer verilmiştir.

“Öyle Denmez Oyunu”

İsmail: Efendim derken eve geldim nihayet. Elimde pideler, iftarlık birkaç şey gören çocuklar etrafımı aldılar ve bana sarılmaya başladılar. (KGSS: 138).

“Fotoğrafçı”

Pişekâr: Aman hanım kızım bu haber-i matem sahi mi? Ne zaman oldu bu felâket? Vah, vah.. Hiç de haberimiz olmadı(BOO: 28).

“Dünyada Mekân Yahud Hilekâr”

Kavuklu: Vay anasına.. Ne adamlar var... İnsan hiç ailesini terk eder mi? Sallandıracaksın böyle adamları ibret-i âlem için Taksim Meydanında! Ayıptır yahu... (BOO: 274).

“Geçmiş Zaman Olur Ki”

Kayserili: Ossun emme. Tek sen eyi ol da, evimin direyi, gözümün nuru. Amanin şo yapılar hele bi yol. Pek bi gıvandım...(BOO: 224).

8. SORUMLULUK

Çalışmada elde edilen sorumluluk değerine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

İncelenen metinler	f	%
Öyle Denmez Oyunu	2	25
İzdivacı Aylak Hamdi	-	-
Adam Olmaya İlk Adım	-	-
Fotoğrafçı	-	-
Dünyada Mekân Yahud Hilekâr	1	12,5
Çevreci	-	-
Geçmiş Zaman Olur Ki	5	62,5
Toplam	8	100

Tablo 8: İncelenen metinlerde sorumluluk değerinin dağılımı

İncelenen metinlerde en az yer verilen değerlerden birinin sorumluluk değeri olduğu görülmüştür. Aşağıda sorumluluk değerine yönelik bulgulardan örnekler verilmiştir.

“Öyle Denmez Oyunu”

İsmail: Hah öyle işte. Neyse efendim hazır çarşıya çıkmışken oduncular ve kömürcüler arastasına uğrayıp oradan da üç beş çeki odunla, birkaç yüz kilo kömür alıp eve göndereyim, dedim. Malum önümüz kış(KGSS: 135).

“Dünyada Mekân Yahud Hilekâr”

Pişekâr: Yahu sen iş arıyorum demedin mi? Hadi takıl ardıma bırak boşboğazlığı, memlekette iş nerde... (Yürümeye başlarlar.)

Kavuklu: (Kendi kendine) Adam haklı, çoluk çocuk açız. Bir de üstüne üstlük hanımla çocuğu bırakıp kaçtım. Kendimden utanıyorum. Çalışmam lazım... Çalışıp onları kurtarmam lazım... (BOO: 273).

“Geçmiş Zaman Olur Ki”

Kavuklu: Memleket kazan ben kepçe, kapı kapı iş arıyorum. Allah seni inandırсын, evdekilerin yüzüne bakamaz oldum, İsmail(BOO: 173).

9. VATANSEVERLİK

Çalışmada elde edilen vatanseverlik değerine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

İncelenen metinler	f	%
Öyle Denmez Oyunu	-	-
İzdivacı Aylak Hamdi	-	-
Adam Olmaya İlk Adım	2	8,69
Fotoğrafçı	-	-
Dünyada Mekân Yahud Hilekâr	7	30,43
Çevreci	10	43,47
Geçmiş Zaman Olur Ki	4	17,39
Toplam	23	100

Tablo 9: İncelenen metinlerde vatanseverlik değerinin dağılımı

Vatanseverlik değerinin incelenen metinlerde daha çok tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma şeklinde yer aldığı görülmüştür. Aşağıda birkaç örneğe yer verilmiştir.

“Adam Olmaya İlk Adım”

İsmail: (...) Şimdi size bir oyun sergileyeceğiz. Bu oyun geleneksel Türk tiyatrosundan esinlenerek yazıldı. Yani hem geleneği, hem geleceği yaşayacağız. Yaşayıp yaşatacağı inşallah(KGSS: 150).

“Dünyada Mekân Yahud Hilekâr”

Kavuklu: Bak evladım, biz burayı 1571’de Barbaros Hayrettin Paşa’yla uzun uğraşlardan sonra fethettik. Akdeniz’i Türk gölü haline getirdik. (...)

Pişekâr: Birader anlat anlat da bizi dinleyen gençler de mazilerini öğrensinler. Malum ya, istikbal maziden aydınlanır(BOO: 268-269).

“Çevreci”

İsmail:-Hoş geldiniz efendim! Sağ olun efendim! Var olun efendim! Yüksek huzurlarınızda “Çevreci” adlı ortaoyunumuzu açmadan önce, hep birlikte “Onuncu Yıl Marşı”nı okuyacağız. Hazır mısınız? Elbette hazırsınız! Atatürk’ü saygıyla anarak, haydi şimdi hep birlikte “Onuncu Yıl Marşı”nı okuyalım!

(Seyirciler İsmail’le birlikte ve müzik eşliğinde “Onuncu Yıl Marşı”nı okurlar.) (BOO: 312).

“Geçmiş Zaman Olur Ki”

Hamdi: İyidir iyidir. Ne demiş atalarımız? Yuvarlanan taş yosun tutmaz(BOO: 222).

10. YARDIMSEVERLİK

Mehmet Şar-*Geleneksel Türk Tiyatrosunda On Kök Değer: Ortaoyunu Örneği*
Çalışmada elde edilen yardımseverlik değerine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

İncelenen metinler	f	%
Öyle Denmez Oyunu	-	-
İzdivacı Aylak Hamdi	4	17,39
Adam Olmaya İlk Adım	-	-
Fotoğrafçı	6	26,08
Dünyada Mekân Yahud Hilekâr	6	26,08
Çevreci	2	8,69
Geçmiş Zaman Olur Ki	5	21,73
Toplam	23	100

Tablo 10: İncelenen metinlerde yardımseverlik değerinin dağılımı

İncelenen metinlerde yardımseverlik değerine daha çok Pişekâr'ın Kavuklu'ya iş bulmaya çalıştığı bölümlerde rastlanılmaktadır. Metinlerde bu değer genellikle dostluk değeriyle iç içedir. Aşağıda birkaç örneğe yer verilmiştir.

“İzdivacı aylak Hamdi”

İsmail: Oğlum bak sana yardım etmek istiyorum. Fakat bir yandan da yaptıklarımı söylediklerini düşünüyorum. Ulan merhametten maraz doğar, sözünü haklı çıkarmak için özel uğraş veriyorsun gibi geliyor bana.

Hamdi: (Üzgün) İyi tamam abi, bir şey demeyeceğim.

İsmail: (Sessizlik içinde Hamdi'nin yüzüne bakar, üzüldüğü yüzünden belli olmaktadır) Bak önce sana düzenli, doğru dürüst bir iş bulmamız lazım. Söyle bakayım bana sen daha önce hiçbir işte çalıştın mı? (KGSS: 142).

“Fotoğrafçı”

Zenne: Efendim kaptan merak etmiş, yanımıza geldi, bana bir şeyler içirdi hemen oradan iki tayfa çağırdı, beni alıp doğru kaptanın kamarasına götürdüler, kendi de geldi, birtakım kekremsi sular verdiler ama efendim bir türlü içemedim.. (...)

Pişekâr: Efendim bu halde kaptan yanınızda mı?

Zenne: Elbette, hiç beni yalnız bırakır mı?

Pişekâr: Ne gibi tedavi yapıyor? (BOO: 29).

Kavuklu: Sen ya hesap bilmiyorsun, ya da dayak yemedin. Nerde bende para be? Herkes para vermeden kaçtı. Daha siftah etmedik.

Külhani: Durun efendim durun. Borç ne ise ben öderim. Ağalar yarın sabah gelsinler benden alsınlar oldu mu?

Mehmet Şar-*Geleneksel Türk Tiyatrosunda On Kök Değer: Ortaoyunu Örneği*
Hepsi: Oldu, oldu. (BOO: 76).

“Dünyada Mekân Yahud Hilekâr”

Pişekâr: Üzüldüğünüz şeye bak! Dert etmeyin... Her derdin çaresi bulunur.
Kendi dairemi kiraya verene kadar orada oturursunuz. (...) (BOO: 258).

“Çevreci”

Hamdi: (...) Sayın Hıdırlıp Hamhumşaralop’a gidip adam gibi bu işte istekliyim, diyeceğim. Senin onunla bir yakınlığın, bir dostluğun varsa bana yardım et!

İsmail: Rican başımın üstüne Hamdiciğim. Arkadaşlığımızı bugün göstermeyeceğiz de ne gün göstereceğiz?... Sana bir torpil yaparım! (BOO: 322).

“Geçmiş Zaman Olur Ki”

İsmail: Buyrun gidelim. Bir odaya yerleşip, istirahatimize bakın(BOO: 202).

Araştırma sonunda elde edilen bulgular bir bütün halinde tablo şeklinde aşağıda sunulmuş, genel bir değerlendirme yapılmıştır.

DEĞERLER	İNCELENEN METİNLER															
	Öyle Denmez Oyunu		İzdivacı Aylak Hamdi		Adam Olmaya İlk Adım		Fotoğrafçı		Dünyada Mekân Yahud Hilekâr		Çevreci		Geçmiş Zaman Olur Ki		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Adalet	-	0	-	0	-	0	1	3	-	0	2	8	2	3	5	2
Dostluk	-	0	2	14	2	11	3	10	3	7	3	13	6	11	19	10
Dürüstlük	-	0	-	0	3	17	3	10	2	5	-	0	7	13	15	7
Öz denetim	-	0	-	0	1	5	2	7	1	2	-	0	7	13	11	5
Sabır	4	26	1	7	7	41	7	25	4	10	4	17	5	9	32	17
Saygı	3	20	7	50	2	11	5	17	11	28	2	8	7	13	37	19
Sevgi	6	40	-	0	-	0	1	3	4	10	-	0	4	7	15	7
Sorumluluk	2	13	-	0	-	0	-	0	1	2	-	0	5	9	8	4
Vatanseverlik	-	0	-	0	2	11	-	0	7	17	10	43	4	7	23	12
Yardımseverlik	-	0	4	28	-	0	6	21	6	15	2	8	5	9	23	12
Toplam	15	100	14	100	17	100	28	100	39	100	23	100	52	100	188	100

121

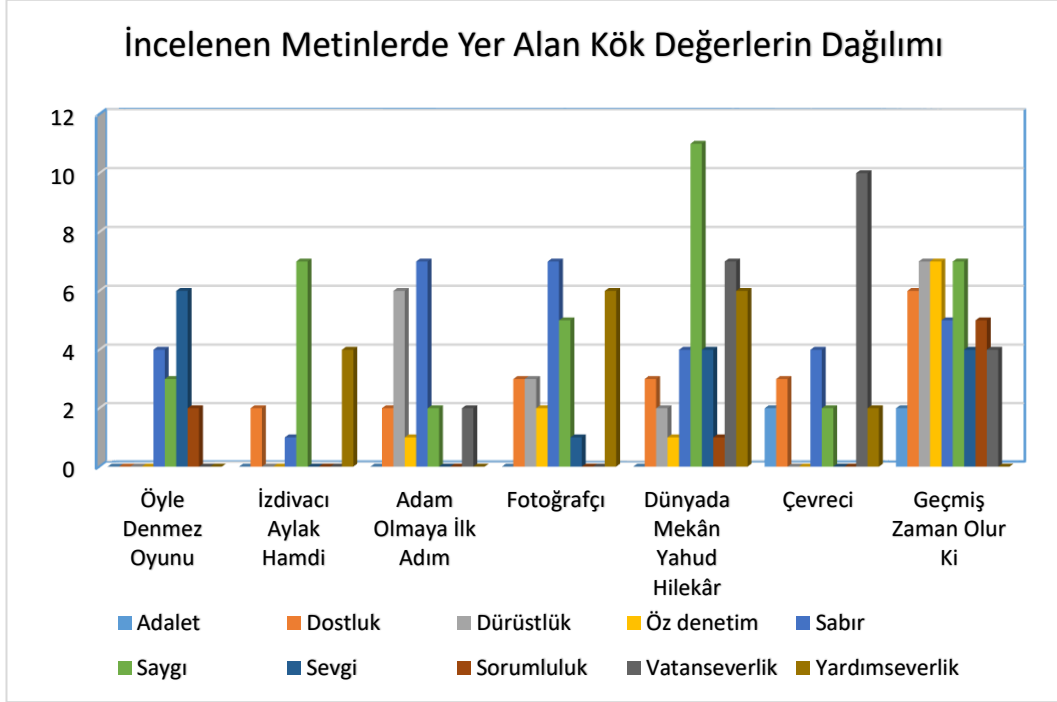
Tablo 11: İncelenen metinler ve metinlerde yer verilen değerlerin dağılımı

Tablo incelendiğinde ele alınan metinlerde toplam 188 değer vurgusu yapıldığı görülmektedir. İncelenen metinler arasında “Geçmiş Zaman Olur Ki” ve “Dünyada Mekân Yahud Hilekâr” adlı metinlerde diğer metinlere oranla değer çeşitliliğinin daha fazla olduğu görülmektedir. Değer çeşitliliğinin en az olduğu metinlerin ise “Öyle Denmez Oyunu” ve “İzdivacı Aylak Hamdi” adlı metinler olduğu anlaşılmaktadır.

Ele alınan metinler arasında en fazla değer vurgusunun yapıldığı metin toplam elli iki değerle “Geçmiş Zaman Olur Ki” metni iken en az değer vurgusunun yapıldığı metnin ise on dört değer vurgusuyla “İzdivacı Aylak Hamdi” adlı metin olduğu görülmüştür.

İncelenen metinlerde saygı ve sabır değerlerine daha fazla rastlanmıştır. En az rastlanan değerler ise adalet ve sorumluluk değerleridir.

İncelenen metinlerde; adalet değerine 5, dostluk değerine 19, dürüstlük değerine 15, öz denetim değerine 11, sabır değerine 32, saygı değerine 15, sorumluluk değerine 8, vatanseverlik değerine 23, yardımseverlik değerine 23 kez vurgu yapıldığı görülmüştür. Bütün metinlerde toplam 188 kez değer vurgusu yapıldığı tespit edilmiştir.

Tablo: İncelenen metinlerde tespit edilen değerlerin dağılımına yönelik sütun grafiği:

Yusuf Duru'nun “Karagöz Geleneksel Sahne Sanatları” kitabında yer alan ortaoyunu metinleri diğer metinlere oranla daha kısadır. Dolayısıyla bu metinlerde daha az sayıda değer tespit edilmiştir. Ünver Oral'ın hazırladığı “Beş Ortaoyunu” adlı kitapta yer alan metinlerde ise ortaoyununun bütün bölümleri bulunduğundan bu metinlerde daha çok sayıda değer tespit edilmiştir.

Ortaoyunu Geleneksel Türk tiyatrosunun en önemli sahne oyunlarından biri olarak yüzlerce yıl varlığını sürdürmüştür (Duru, 2017: 125). Toplumunu eğlendirme gayesi güden bu türün varlığı günümüzde giderek azalmış hatta unutulma seviyesine gelmiştir. Oysa bu tür eğitimde pek çok kazanımın edindirilmesinde kullanılabilir bir özelliğe sahiptir. Göstermeye dayalı bir tür olması ve yaparak yaşayarak öğrenme deneyimi sağlayabilmesi bu türün en belirgin ve eğitimde diğer türlerden ayrılan yönlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Genel özellikleri düşünüldüğünde bu türden günümüz eğitiminde pek çok açıdan yararlanmak mümkündür. Zira ortaoyunu tiyatral yapısı sayesinde dört dil becerisine de (okuma, dinleme, konuşma, yazma) hitap etmektedir.

Bu metinler toplumun yaşantısını, toplumun farklı kesimlerini yansıtmaktadır. Bu yönüyle içerdiği değerler de toplumun sahip olduğu değerlerdir. Ortaoyunu, güldürmeyi ve eğlendirmeyi amaç edinse de toplumun temel ahlaki değerlerini de yansıtmaktadır. Bu bağlamda ortaoyunu metinleri çocukların değerleri yaparak yaşayarak eğlenceli bir şekilde edinebilecekleri materyaller olarak görülebilirler. Böylece çocuklar, bütün duyularıyla eğitim ortamına dahil olma fırsatı yakaladığından metinlerin aktardığı değerleri de daha iyi benimseyip yaşantı haline getirebilirler.

Araştırmada Geleneksel Türk tiyatrosu türlerinden ortaoyununda yer alan kök değerler (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) tespit edilmiştir. Metinlerdeki değerlerin tespitinde bu değerlerle ilişkili tutum ve davranışlar da dikkate alınmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen metinlerde kök değerlere sıkça vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Değerlere yönelik bulguların metinlerde genellikle örtük bir biçimde yer aldığı görülmüştür.

Çalışma kapsamında elde edilen verilerden hareketle öneriler:

1.Ortaoyunu metinlerinin birçok bölümü değerler açısından zengin içerikler sunmaktadır. Bu da bu metinlerin değerler eğitiminde kullanılabilirliğini göstermektedir. Bu bağlamda ortaoyunu metinleri özellikle Türkçe derslerinin temel malzemelerinden biri olarak işlev görebilir.

2.Ortaoyunu metinlerinin ortaya kondukları dönem ve dönemin dili dikkate alındığında yer yer çocuk için ağır olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu metinlerin değer eğitiminde kullanılması düşünüldüğünde dillerinin günümüze uyarlanması gerekmektedir. Kültürümüzün önemli ürünlerinden biri olan ortaoyunu metinleri aynı üslup özellikleri ve değerler eğitimi göz önünde bulundurularak yeniden oluşturulabilir. Böylece bu metinler çocuklara değer öğretiminde kullanılabilir şekilde dönüştürülebilir.

3.Ortaoyunu metinleri yeni karakterlerle zenginleştirilip çocukların yaş ve ihtiyaçlarına göre şekillendirilebilir. Metinler çocuk edebiyatı, çocuk duyarlılığı dikkate alınarak işlenebilir ve çocuğun seviyesine uygun hale getirilip kullanılabilir.

Mehmet Şar-*Geleneksel Türk Tiyatrosunda On Kök Değer: Ortaoyunu Örneği*

4.Bu çalışmada on kök değer ve bu değerlerle ilişkili tutum ve davranışlar göz önünde bulundurulmuştur. Dolayısıyla ortaoyununa yönelik daha kapsamlı değer analizi yapılabilir.

Kaynakça

Batur, Zekerya, Şaşmaz, Emel (2018). “Devlet Tiyatrolarında Oynanan Çocuk Tiyatro Oyunlarında Değer Eğitimi ve Bu Oyunların Türkçe Öğretimine Katkısı”, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (teke) Dergisi, 7(4), 2518-2550.

Bilginer, Caner (2012). “Dünyada Mekân Yahud Hilekâr”, Beş Ortaoyunu, ed. Ünver Oral, İstanbul: Kitabevi.

Bulut, Kenan (2021). “Ayla Kutlu’nun ‘Merhaba Sevgi’ Adlı Çocuk Romanının Değerler Eğitimi ve On Kök Değer Açısından İncelenmesi”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (57), 248-272.

Çopur, Ersin, Üredi, Lütfi (2020). “İlkokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Öyküleyici Metinlerin Değer Analizi Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (55), 145-167.

Duru, Yusuf (2017). Karagöz Geleneksel Sahne Sanatları. İstanbul: Yazıgen Yayıncılık Hizmetleri San. ve Tic. A.Ş.

Fichter, Joseph H. (2019). Sosyoloji Nedir. Çev. Nilgün Çelebi, Ankara: Anı Yayıncılık.

Gündoğdu, Selahattin (2012). “Geçmiş Zaman Olur Ki”, Beş Ortaoyunu, ed. Ünver Oral, İstanbul: Kitabevi.

Hökelekli, Hayati (2013). Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi. İstanbul: Timaş Yayınları.

Kanak, Mehmet, Önder, Mustafa, Subaşı, Çağrı (2018). “Türk Ninnilerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 17(66), 594-602.

Karataş, Zeki (2017). “Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi”, Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 1(1), 68-86.

Kasapoğlu, Hülya (2013). “Okulda Değer Eğitimi ve Hikâyeler”, Milli Eğitim Dergisi, 43(198), 97-109.

Kavuklu, Hamdi (2012). “Fotoğrafçı”, Beş Ortaoyunu, ed. Ünver Oral, İstanbul: Kitabevi.

Kaya, Mevlüt, Taşkın, Osman (2019). “Okulda Değerler Eğitimi”, Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi, ed. Mustafa Köylü, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti

Korkmaz, Mehmet (2019). “Değerler Eğitimi Yaklaşımları”, Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi, ed. Mustafa Köylü, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti

MEB (2017). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine. TTKB Basın Açıklaması, Ankara, 18 Temmuz 2017. Erişim tarihi: 11.10.2021,

Mehmet Şar-*Geleneksel Türk Tiyatrosunda On Kök Değer: Ortaoyunu Örneği*
http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf

MEB. (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı. Ankara.
<http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf>

Okçu, Davut (2020). Karakter ve Değerler Eğitimi. İstanbul: Ekin Yayınları.

Oral, Tuncay (2019). “Psikolojik Perspektiften Değer Kavramı”, Değerler ve Değerler Psikolojisi, ed. Bülent Dilmaç-Hasan Hüseyin Bircan, Ankara: Pegem Akademi.

Özakman, Mukadder (2012). “Çevreci”, Beş Ortaoyunu, ed. Ünver Oral, İstanbul: Kitabevi.

Özensel, Ertan (2019). “Sosyoloji ve Değer”, Değerler ve Değerler Psikolojisi, ed. Bülent Dilmaç-Hasan Hüseyin Bircan, Ankara: Pegem Akademi.

Öztaş, Sezai (2017). “Ortaöğretim Tarih Derslerinde Tarihî Filmlerin Değer Eğitiminde Kullanımı”, Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches, 6(5).

RTL 1: <https://sozluk.gov.tr/>

Sezer, Adem, Çoban, Okan (2016). “Ortaokul Öğrencilerinin Sorumluluk Değeri Algıları”, Uşak Üniversitesi eğitim araştırmaları dergisi, 2(1), 22-39.

Şimşek, Şahin (2015). “Kemalettin Tuğcu’nun Romanlarında Değerler Eğitimi”, Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi, 1(1), 79-104.

Topal, Yakup (2019). “Değerler Eğitimi ve On Kök Değer”, Mavi Atlas, 7(1), 245-254.

Yılmaz, Muhammet (2014). Değerler Eğitimi ve Okul Etkinlikleri. İstanbul: Dem Yayınları Ensar Neşriyat